

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету
Випуск 13

Рівне – 2008

Збірник наукових праць

“Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії”

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 13. – Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет, 2008. – 311 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан Михайлович, кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне).

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила Олександрівна, кандидат історичних наук, професор (м. Рівне).

Науковий редактор:

Троян Сергій Станіславович, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Члени редколегії:

Гайбонюк Володимир Дорофійович, кандидат історичних наук, професор, Заслужений діяч культури України (м. Рівне).

Галуха Любов Юріївна, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне).

Давидюк Руслана Петрівна, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне).

Жилюк Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор (м. Острог).

Литвинчук Анатолій Іванович, кандидат історичних наук, професор, Заслужений діяч культури України (м. Рівне).

Савчук Петро Оксентійович, кандидат історичних наук, професор (м. Рівне).

Степанков Валерій Степанович, доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський).

Стоколос Надія Георгіївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Терешко Юрій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне).

Швецова-Водка Галина Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне);

Шеретюк Валерій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне).

Згідно постанови президії ВАК України часопис „Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії” визнано фаховим виданням у галузі історичних наук

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 6 від 31 січня 2008 р.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не співпадати з позицією редколегії. Рукописи не повертаються.

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12. Рівненський державний гуманітарний університет

20. Полянська-Василенко Н. Історія України: У 2-х т. Т.1. / До половини ХУІІ сторіччя . – Мюнхен (Німечина): Українське видавництво, 1972. – 591 с.
21. Субтельний О. Україна: історія / Пер. з англ. Ю.І.Шевчука. Вст. ст. С.В.Кульчицького. – 3-є вид., переробл. і доп. – К., 1993. – 720 с.
22. Славянская энциклопедия. Киевская Русь – Московия: В 2 т. – Т.1.: А-М. / Автор-сост. В.В.Богуславский. – М.: Олма-Пресс., 2003. – 784 с.
23. 1000-ліття Православ'я на Волині / Упоряд. о.Миколай (М.Моліс). –Рівне, 1992. – 147 с.
24. Федорів Ю. Церковні братства / Церковний календар альманах на 1974 рік. – Чикаго (США), 1974. – 192 с.
25. ЦДДА України у Львові, ф.129: Ставропігійський інститут у Львові, оп.2, спр. 15, арк. 6.
26. Хрестоматія з історії України: Посібн. для 7-11 кл. серед. шк.. / Упоряд.: В.І.Гусев, Г.І.Сургай. – К.: Освіта, 1996. – 334 с.

УДК 37.013.42 (075.8)

Л.П. Петрук, Л.В.Терешко

ТРАДИЦІЇ КОЗАЦЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ

Педагогічна наука і практика високорозвинених країн світу переконливо доводять, що найраціональнішою школою є власна, національна, побудована на традиціях і звичаях етнопедagogіки, з урахуванням здобутків педагогічної думки в її історичному розвитку. Справжнє виховання є глибоко національним за суттю, змістом, характером та історичним покликанням. Нація – це насамперед система різноманітних природних, психічних, духовних, історично обумовлених ознак характеру, інтелекту, психології певної культурно-історичної спільності людей, яка формується протягом віків, і, які є складовою та невід'ємною частиною її самобутньої матеріальної та духовної культури.

У складний і суперечливий період сучасного державотворення система освіти України покликана відродити гуманістичні і демократичні традиції українського народу у справі навчання і виховання підростаючого покоління, які склалися упродовж віків.

Національне виховання передбачає формування громадянина як цілісної повноцінної індивідуальності, який високо цінує свою громадянську, національну та особисту гідність, совість і честь. Виховання – це насамперед засвоєння кожною особистістю культури рідного народу, його національного духу, способу життя та історико-культурної спадщини.

Ретроспективний аналіз джерел свідчить про певну етапність у дослідженнях козацької педагогіки залежно від соціально-політичних обставин. Перший етап вивчення традицій козацького виховання пов'язується з історичними етнографічними і фольклорними записами ХІХ-початку ХХ століття і знайшов своє відображення у працях відомих істориків П.Чубинського, М.Грушевського, Д.Яворницького і ін.

З 1930-1990 років проблеми козацької педагогіки в Україні, за невеликим виключенням, практично не досліджувалися.

Наступний етап педагогічних досліджень пов'язаний із здобуттям Української суверенності. Дослідження процесів становлення системи освіти запорізьких козаків та козацької педагогіки в цілому, присвячені науковій праці сучасних вчених, а саме: Б.Ф.Ведмедки, В.С.Задунайського, Є.Н.Приступи, В.Г.Кузя, Ю.Г.Руденка, О.Т.Губко, І.Ф.Федоренко, М.Г.Стельмаховича, Б.М.Ступарика і ін.

Велінням історії є творче відродження козацько-лицарського загартовування підростаючих поколінь. Час відродження національних цінностей вимагає формування позитивних якостей громадянина держави на основі культури козацького лицарства.

Козацько-лицарські традиції є вищим здобутком українського національного життя, культури, державотворення і духовності. Пів тисячоліття соборність українського козацтва була гарантом єдності етнічних земель, цілісності України, а козацька педагогіка стала вершинним здобутком національної системи освіти і виховання. Творче відродження культурно-освітніх і виховних традицій козацької педагогіки – одна з невід'ємних і найважливіших граней становлення і зміцнення незалежності і державності України.

Козацька педагогіка – це унікальне явище, частина довшеної народної педагогіки, яка увібрала в себе народну виховну мудрість, ідейно-моральний, емоційно-естетичний та психолого-педагогічний зміст богатирської епохи життя наших прашурів періоду славетної Київської Русі. Головною метою вбачала формування козака-лицаря, мужнього громадянина з яскраво вираженою національною свідомістю і самосвідомістю.

Основні завдання козацької педагогіки – готувати фізично загартованих громадян, з міцним здоров'ям, мужніх воїнів-захисників рідного народу від чужоземного поневолення, виховувати у підростаючих поколінь український національний характер, світогляд, національні і загальнолюдські цінності: високі лицарські якості, пошану до старших, жінок, прагнення допомагати іншим, милосердя. Вони носили державницький характер – виховувати таких громадян, які б розвивали національну культуру, економіку та інші сфери життєдіяльності народу самостійної держави до світового рівня.

Провідною ідеєю козацтва була свобода і незалежність України, непорушність прав народу, народовладдя та суверенність. Педагогічна мудрість сприяла зміцненню національної системи освіти і виховання, яка у ці часи досягла апогею свого розвитку. Виникали перші українські вищі навчальні заклади (Острозька – 1576; Києво-Могилянська – 1615 академії), що стали не тільки важливими центрами розквіту української освіти, науки і культури, але й усіх східнослов'янських земель. Таким чином, гетьмани, полковники, сотники, кошові отамани мали можливість здобувати вищу освіту, вивчати народну і світову філософію, логіку, психологію, історію, впроваджувати в життя кращі світові здобутки[9;11].

У період Козацької доби та під могутнім захистом козацьких збройних сил в Україні були створені і успішно функціонували різні типи навчальних закладів. На території Січі, земель Війська Запорозького, на Гетьманщині поряд з академіями, братськими, дяківськими, церковними, монастирськими школами, колегіумами, народними професійними школами мистецтв і ремесел (гончарства, кобзарства, бортництва т ін.) працювали й козацькі січові школи, у яких основу системи виховання складала козацькі виховні традиції, втілювалися в життя провідні національні ідеї. Ці заклади відрізнялися волелюбним духом козацтва, активним впровадженням в життя народних традицій, звичаїв та обрядів, прагненням формувати духовно-моральні, розумові, естетичні, фізичні якості молоді.

Фізичному гарту запорожців сприяла верхова їзда, біг, плавання, боротьба, кулачні бої, спортивні ігри та змагання. Військова підготовка козаків передбачала розвиток фізичних якостей: сили, витривалості, спритності, швидкості, яка забезпечувалася постійним тренуванням у плаванні, веслуванні, фехтуванні, стрільбі та боротьбі, єдиноборстві, доланні дніпровських порогів.

Основу життя лицарства складала набожність, захист віри предків і православної церкви. Як зазначає Д.Яворницький, двічі на рік у мирний час, козаки вирушали пішки на прощу, ходили вклонятися святым місцям у Самарський, Києво-Печерський, Межигірський, Лебединський, Мошенський монастирі [11].

Розглядаючи козацьку педагогіку, необхідно відзначити особливості народної педагогіки українців, у котрій домінувала: шана до жінки-матері, яка підтримувала домашнє вогнище, народжувала дітей, піклувалася про їх виховання; шанобливе ставлення до старших; наслідування батьків у дотриманні здорового способу життя; тісний зв'язок з природою і ін. Важливу роль відігравали вікові традиції відповідальності батьків за долю дітей. Численні етнографічні дослідження свідчать, що піклування про дитину починалося з вибору подружньої пари: існувала заборона на кровний зв'язок між подружжям, вживання спиртних напоїв у перший місяць після одруження і ін. Існували психологічні, морально-етичні, оздоровчо-гігієнічні перестороги, що мали забезпечити здоров'я матері і дитини. У період вагітності жінка повинна оберігатися від негативних емоцій, поліпшено харчуватися, уникати негативних емоцій, фізичних і психічних перевантажень, лихих думок, плекаючи натомість у душі благородні почуття та світлі надії [6;8].

Культ здорового способу життя сприяв народженню та вихованню здорового покоління молоді. Найголовнішу роль у цьому відігравали вікові традиції відповідальності батьків за виховання дітей. Народ здавна визнає істину, що батьки – головні природні вихователі, а найбільший виховний вплив має спосіб сімейного життя усіх членів родини. Про щастя материнства і батьківства йдеться у багатьох прислів'ях і приказках: “Діти – то Божа роса”; “Малі діти, то ясні зірочки, і світять, і радують в темну ніченьку”; “Діти як рожеві квіти”; “Без дітей тихо, а на старості лихо”.

Козацька педагогіка дає самобутнє трактування статусу і ролі батька – це захисник сім'ї, роду, творець історії, державності. Образ батька – це символ предків, життя і совісті. Такий погляд зафіксований у народній мудрості, історичних фактах, художній літературі. Козацька сім'я відзначалася глибоким демократизмом, духовними традиціями. Керуючись лицарськими чеснотами, батько формував у сина твердість, витривалість, уміння долати життєві труднощі, характер, лицарські якості [1; 3; 8].

Важливе значення надавалось грі, як засобу сімейно-побутового виховання. Важко переоцінити величезну роль, яку відігравали народні ігри у фізичному і моральному вихованні дітей. Народна мудрість прагне прищепити через гру повагу до праці, звичаїв і традицій народу, привити трудові навички, нетерпимість до байдикування тощо. Розумно організована гра є дієвим методом фізичного, морального, естетичного, духовного і психічного розвитку малюка.

Козацькій педагогіці було притаманне родинно-шкільне виховання, як вияв глибокої єдності впливу на особистість найважливіших соціально-педагогічних факторів – сім'ї, школи, родинного оточення. Освіченості дітей сприяли народні знання з астрономії, медицини, кулінарії, естетики, мистецтва тощо. Різноманітні знання поширювали також мандрівні вчителі-дяки, філософи, артисти, кобзарі, лірники, майстри єдиноборств. Виховні функції козацької педагогіки реалізовувались в процесі діяльності чисельних козацьких об'єднань – побратимств, братств, товариств, гуртків та інших громад. В цьому зв'язку можна стверджувати, що формування особистості здійснювалось під впливом культурних, соціально-економічних, етнографічних, моральних, естетичних факторів.

Таким чином, козацька педагогіка дбала про всебічний розвиток дітей та молоді, що було надійною основою подальшого козацького гарту. На значній території України існувала густа мережа козацьких шкіл, які носили загальноосвітній характер. Юні козачата оволодівали знаннями про отчий край, героїчну минувшину, події політичного і державного життя України.

Боплан зазначає: “...усі вони добре розвинені, їхня діяльність головним чином, спрямована на те, що їм

корисне і необхідне у повсякденному житті... Вони дотепні й спритні, винахідливі і з широкою душею, не прагнуть великого багатства, а найбільше цінують волю, без якої жити не можуть (2,183).

Український народ ставився до козаків з великою повагою і любов'ю, які в його очах виростили до символу мужності, честі, людської і національної гідності. Поступово сформувався суспільний тип козака, кращі риси якого лягли в основу найкращих елементів становлення української нації. Право називатись козаком вважалось найпочеснішою відзнакою.

Слава козацтва і запорізького війська була така велика, що багато зарубіжних істориків порівнювали їх з найсильнішими і наймогутнішими народами світу. Так, француз Н. Де Бартеон пише: "Ці люди виростили у труді, як скіфи, загартовані всілякими злигоднями, як гуни, здатні до війни, як готи, засмагли на сонці, як індійці, ...вони християни за своєю вірою". Західні автори ХУІ – ХУІІІ ст. порівнювали Запорізьку Січ з уславленими містами-державами античності та лицарськими орденами Середньовіччя [1; 7].

У теперішній час відродження України постає нагальна потреба засвоєння молоддю народних традицій, осмислення їх в контексті національної культури. Лицарська духовність має відображатися, насамперед, у змісті освіти, спрямованої на пізнання козацьких ідей і традицій, цілісної, а не фрагментарної вибраної культурно-історичної, національно-духовної спадщини. Вже у перші роки незалежності України були відроджені організації "Січ" і "Молода Січ". На жаль, в умовах олігархічного режиму ці організації не стали масовими. Лише у 2001 році Президент України підписав Указ "Про національну програму відродження та розвитку Українського козацтва на 2002-2005 роки". Закономірно, що нині активно відроджуються і діють громадські козацькі організації, які метою своєї діяльності вбачають виховання громадянина, патріота, гуманіста незалежної української держави, вивчення і поширення козацько-лицарського минулого народу, його традицій, звичаїв, культури та господарювання, формування здорової української нації.

Досліджуючи дану проблему, ми виходили з принципу історизму, який дозволив зробити цивілізований погляд на історію становлення і розвитку козацької педагогіки, як об'єктивний процес та розглядати її з точки зору виникнення, етапності розвитку, визначення місця в системі суспільних відносин та соціально-педагогічних процесів. Це дало змогу визначити світоглядну сутність і характер козацького виховання, роль традицій народної педагогіки у становленні козацької педагогіки.

Відродження ідейно-морального, соціально-педагогічного, історико-культурного змісту богатирської епохи і виховних традицій славнозвісного козацтва – необхідна умова відродження національної системи освіти та зміцнення незалежності України.

Література

1. Болтарович З. Традиції сімейного виховання // Народна творчість та етнологія. - К., 1993. - № 2. - С. 16-24.
2. Боплан Г. Опис України. Меріме П. Українські козаки та їх останні гетьмани: Богдан Хмельницький. - Львів: Каменяр, 1990. - 301 с.
3. Грушевський М. Дитина в звичаях і віруваннях українського народу // Матеріали для українсько-руської етнології. Т.9. - Львів, 1907.
4. Гуслистий К., Апанович О. Запорізька Січ та її прогресивна роль в історії українського народу. - К., 1954. - 88 с.
5. Гутник І. Козацька педагогіка як складова система національного виховання молоді // Поч. школа. - № 10. - К., 2003. - С. 47-49.
6. Ковальчук О.В. Українське народознавство. - К.: Освіта, 1992.
7. Січинський В. Чужинці про Україну. - К., 1992. - 256 с.
8. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. - К., 1995.
9. Федоренко Д. Мудрість козацької педагогіки: Учителю сучасної школи про козацьку педагогіку // Освіта. - 1999. - 10-17 лист.
10. Шкіль М. Зразок українського лицаря: [Про козацьку педагогіку] // Освіта. - 1995. - 15 лют.
11. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків: В 3 т. - Київ: Наукова думка, 1990. - 580 с.

УДК 94 (477)

Л.В. Терешко, Ю.М. Терешко

КОЗАЦТВО ЯК КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИЙ ФЕНОМЕН

Кінець ХУІ – перша пол. ХУІІІ ст. займають унікальне місце в історії розвитку української культури. М.Грушевський назвав цей період першим українським культурно-національним відродженням, а Д.Чижевський відніс його до великих блискучих епох в історії України. Це епоха славетної Острозької академії (1577), доба початків і розквіту масового книгодрукування (1574), період радикальних реформ церковного життя (1596-1620), час виникнення знаменитого Києво - Могилянського колегіуму та академії (1632, 1658).

Історичні джерела ХУІ – ХІІІ ст. засвідчують високий рівень розвитку освіти в Україні, зокрема на Запорізькій Січі. У козацьких реєстрах, починаючи з ХУІ ст. знаходимо записи, у яких серед імен, прізвищ, опису роду занять козаків зустрічається слово "бакалавр", що засвідчує про здобуття українцями освіти у західноєвропейських навчальних закладах. Частина освічених українців ставала відомими вченими. Так, ректором Болонського університету 1481-1482 рр. був видатний український вчений Юрій Дрогобич. У

З М І С Т

Розділ 1. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Г.Кособуцька МИЛОСЕРДЯ ЧЛЕНІВ БРАТСТВ ЯК ВИЯВ МЕНТАЛІТЕТУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	3
Л.Петрук, Л.Терешко ТРАДИЦІЇ КОЗАЦЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ	8
Л.Терешко, Ю.Терешко КОЗАЦТВО ЯК КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИЙ ФЕНОМЕН	10
В.Андрущенко, М.Юрій САКРАЛЬНИЙ СВІТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	13
Н.Сорочан ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ МИСТЕЦТВ І НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ ДОБИ ДИРЕКТОРІЇ	27
Т.Макаренко ПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ ЩОДО НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У ЛИСТОПАДІ 1917 - СІЧНІ 1918 Р.	31
А.Киридон СТРАТИФІКАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ УПРОВАДЖЕННЯ БІЛЬШОВИЦЬКОЇ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНИХ ВІДНОСИН (1917 – 1930-ТІ РОКИ)	35
Р.Пальчевський ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛІСТИЧНОЇ ІДЕЇ СЕРЕД УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАКАРПАТТЯ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД ХХ СТОЛІТТЯ	45
В.Матвєєва ЩО ДО ПИТАННЯ ПРО ДОСТОВІРНІСТЬ ДЖЕРЕЛ ПРО ЧИСЕЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ, ПОЛОНЕНИХ ПІД ЧАС РАДЯНСЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ ВІЙНИ 1919-1920 рр.	48
С. Шульга ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СТАНОВИЩА ЧЕСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ В РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ ТА ПОЛЩІ В 20-30-ТІ РР. ХХ СТ.	52
М.Гон СТРАТЕГІЯ ІНТЕГРАЦІЇ ЄВРЕЇВ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ В ПОЛЬСЬКУ ДЕРЖАВУ (1923-1939 рр.)	57
Л.Бородинська СОЮЗ СЛОВ'ЯНСЬКИХ ГРОМАД ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН У ПОЛЬЩІ: МІЖКОНФЕСІЙНІ ВІДНОСИНИ І БОРОТЬБА ЗА СФЕРИ ВПЛИВУ	62
П.Савчук, П.Мельничук ПРОБЛЕМА НЕСУМІСНОСТІ ЖИТТЄВИХ ТРАДИЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСТВА ПОЧАТКУ 30-Х РОКІВ ХХ СТ. ЗІ СТАЛІНСЬКОЮ СТРАТЕГІЄЮ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ПЕРЕБУДОВИ СРСР	66
В.Ковальчук ІТАЛІЙСЬКИЙ ВЕКТОР ДІЯЛЬНОСТІ ОУН У 1930-Х РР.	70
Р.Давидюк СТАНОВИЩЕ ПОЛЬСЬКОЇ ГРОМАДИ НА РІВНЕНЩИНІ У ПЕРІОД „РАДЯНІЗАЦІЇ” (ВЕРЕСЕНЬ 1939-ЧЕРВЕНЬ 1941 РР.)	75
І.Булига РОЛЬ ПОЛІТИЧНОГО ЧИННИКА В РЕЛІГІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ НА ВОЛИНІ У 1939-1940 РР.	81
О.Тсвікова РУСИФІКАТОРСЬКА ПОЛІТИКА РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ В РОКИ ТИМЧАСОВОЇ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ТОТАЛІТАРНОЇ СИСТЕМИ	84

**Розділ 2.
ІСТОРІЯ ВОЛИНИ. КРАЄЗНАВСТВО**

О.Шмид ПОЛЬСЬКА КОЛОНІЗАЦІЯ ВОЛИНИ У 1861-1914 РР.: ДЕМОГРАФІЧНИЙ ТА ЗЕМЕЛЬНИЙ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ	90
А.Кукурудза РАДИКАЛЬНО-РЕФОРМАЦІЙНІ НАСТРОЇ ПРАВОСЛАВНИХ ВОЛИНИ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 20-Х РР. ХХ СТ.	94
О.Нагорнюк РОСІЙСЬКИЙ МОНАРХІЗМ НА ВОЛИНИ В 20-Х РР. ХХ СТ.	98
В.Галуха СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ СТРУКТУРНИХ ЗМІН У АГРАРНІЙ СФЕРІ ВОЛИНИ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ	102
Т.Вісина УКРАЇНСЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ РУХ У ВОЛИНСЬКОМУ ВОЄВОДСТВІ В 20-30-Х РОКАХ ХХ СТ.: ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ	108
В.Вісін УКРАЇНСЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ РУХ У ВОЛИНСЬКОМУ ВОЄВОДСТВІ В 20-30-Х РОКАХ ХХ СТ.: ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ І ІСТОРІОГРАФІЇ	111
А.Шваб, С.Шинкар УКРАЇНОМОВНА ПЕРІОДИКА У ВОЛИНСЬКОМУ ВОЄВОДСТВІ В 1921–1939 РОКАХ	116
А.Жив'юк, Д.Сирота ПОШИРЕННЯ ТВОРЧОСТІ ТА ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА НА РІВНЕНЩИНІ У 1920-1930-Х РР.	122
І.Марчук ДОКУМЕНТИ НІМЕЦЬКИХ ОКУПАЦІЙНИХ ОРГАНІВ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ НА ВОЛИНИ (1941 – 1944 рр.)	127
О.Сущук ВИКОРИСТАННЯ ВІНИЩУВАЛЬНИХ БАТАЛЬЙОНІВ РАДЯНСЬКИМИ КАРАЛЬНО-РЕПРЕСИВНИМИ ОРГАНАМИ У БОРОТБІ З ОУН ТА УПА НА ВОЛИНИ (1944-1953)	135
М.Ясінський ДО ІСТОРІЇ БУДІВНИЦТВА РІВНЕНСЬКОГО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ	139

**Розділ 3.
ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ.
ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН І ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ**

В.Ореховський ДЕРЖАВА І ЦЕРКВА ДОБИ КОНСТАНТИНА І ВЕЛИКОГО (306-337 РР.)	143
Т.Олексівець ЛОКАЦІЙНІ МІСТА НА ТЕРИТОРІЇ ЧЕХІЇ	146
П.Шляза ФІЛІП ФЕЛІЦІАН ШУМБОРСЬКИЙ (1771 - 1851): ХОЛМСЬКИЙ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКИЙ ЄПИСКОП	149
А.Шабачук «БАЛТІЙСЬКА ПРОБЛЕМА» ПІД ЧАС ЦАРЮВАННЯ ОЛЕКСАНДРА ІІ (1855 – 1881)	154
Ю.Федорик ОРГАНІЗАЦІЯ ТА РОЗВИТОК ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В ПОЛЬСЬКОМУ КОРОЛІВСТВІ У 1834 – 1875 РОКАХ	158
Л.Шугаєва МОЛОКАНИ І ДУХОБОРИ: СУСПІЛЬНО-ДУХОВНІ ВИТОКИ І ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВІРОВЧЕННЯ	161
С.Косяк КОЛОНІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ У ДІЯЛЬНОСТІ ПАНГЕРМАНСЬКОГО СОЮЗУ (1891 – 1900 рр.)	167

Р.Постоловський ФОРМУВАННЯ ЧЕСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНИХ ТРАДИЦІЙ В ЕПОХУ ЧЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ В КОНЦЕПЦІЇ АЛЬБЕРТА ПРАЖАНКА	172
М.Гон ГАЛИЧИНА КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.: ФОРМУВАННЯ ЄВРЕЙСЬКОГО СЕГМЕНТУ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ АВСТРО-УГОРСЬКОЇ	179
В.Комар ФОРМУВАННЯ ІДЕОЛОГІЇ ПРОМЕТЕЇЗМУ У МІЖВОЄННІЙ ПОЛЬЩІ	184
Л.Галуха ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ПРАВОСЛАВ'Я У ДРУГІЙ РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ	188
П.Поліщук ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ „ПОЛЬСЬКОЇ ПІДПІЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ”	193
О.Казакова СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ОКУПОВАНИХ ПОЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ 1939-1941 РР.	198
Л.В. Мороз НОВА ОЦІНКА ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ У РОМАНІ „ЧАС ЖИТИ І ЧАС ПОМИРАТИ” ЕРІХА МАРІЇ РЕМАРКА	201
В.Лесняк ЕВОЛЮЦІЯ ПРИНЦИПУ РОЗПОДІЛУ ВЛАДИ В ІСПАНІЇ (1939 - 1986)	204
І.Кисарець ТЕХНОЛОГІЇ ВПЛИВУ ЗМІ НА КОНСОЛІДАЦІЮ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА У ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	209
Е.Понамарчук ИРАН И АРАБСКИЕ СТРАНЫ НАКАНУНЕ ИРАНО-ИРАКСКОЙ ВОЙНЫ	213
С.Троян БАЗОВІ ЗАСАДИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА І ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРО РЕГІОНІВ	217
Є.Кіш ПРОБЛЕМИ НОВИХ СХІДНИХ КОРДОНІВ ЄВРОСОЮЗУ	224
Т.Герасимчук ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ГЛОБАЛЬНА СТРАТЕГІЯ США: ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ, ОСНОВНІ ПОЗИЦІЇ, МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	229

Розділ 4. ПОЛІТИЧНІ ІДЕЇ ТА ПРОЦЕСИ В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ. МЕТОДОЛГІЯ, ІСТОРІОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

Т.Кузьма ЗАРУБІЖНА ІСТОРІОГРАФІЯ ПРО МЕКСИКАНСЬКУ ЕКСПЕДИЦІЮ 1861 – 1867 РР.	234
О.Асауленко МОНАСТИРІ ПОЛТАВЩИНИ: ІСТОРІОГРАФІЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	237
Ю.Блох ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ ДИСКУСІЙ В АНГЛІЇ ЩОДО ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇНИ У 1902 – 1914 РР.	241
В.Борщевич НА МАНІВЦЯХ РОСІЙСЬКОЇ ОРТОДОКСАЛЬНОЇ ІДЕОЛОГІЇ: АРХІМАНДРИТ СМАРАГД (ЛАТИШЕНКОВ)	246
О.Полянський «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ» ЯК НАУКОВА ТА НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА: ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ ТА ПОСТМОДЕРНІСТСЬКІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ	251
В.Михайлов ОЛЕНА АПАНОВИЧ – ІСТОРИК УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА (біоісторіографічний аспект)	255
А.Слесаренко АНТИТОТАЛІТАРНІ РУХИ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ 1968-1989 РР. В ЧЕХОСЛОВАЦЬКІЙ, ЧЕСЬКІЙ ТА СЛОВАЦЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ	260

А.Наумов ПЕРШЕ ПРЕЗИДЕНТСТВО ВОЛОДИМИРА ПУТИНА В РОСІЇ: СТАНОВЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНОГО КУРСУ	265
Ю.Дроздик, В.Мартинюк ЕЛЕКТОРАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ РІВНЕНЩИНИ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ВИБОРІВ ДО МІСЦЕВИХ РАД 26. 03. 2006 р.)	270
О.Петухова ФОРМУВАННЯ СПІЛЬНОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	275
J.Jestal WOBEC MIGRACJI: POLITYKA TOŻSAMOŚCI CZY MULTIKULTURALIZM	279
A.Karnauch ZJAWISKO MIGRACJI W PRASIE UKRAIŃSKIEJ	283
В.Терещук ДОСВІД США У ВИКОРИСТАННІ ЗАСОБІВ ЕЛЕКТРОННОГО PR ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ	287
Г.Хлистун КОНЦЕНТРАЦІЯ ТА МАНПУЛЯТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ДРУКОВАНИХ ЗМІ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ	291
І.Сєрих ПРАКТИЧНІ РІШЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ПОЛІТИКИ ЗРІВНОВАЖЕНОГО РОЗВИТКУ	297
К.Ерофеев УРОКИ ПРАВОПРИМЕНИТЕЛЬНОЇ ПРАКТИКИ ФЕДЕРАЛЬНОГО ЗАКОНА «О СВОБОДЕ СОВЕСТИ И О РЕЛИГИОЗНЫХ ОБЪЕДИНЕНИЯХ»	301

Розділ 5.

РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, РЕФЕРАТИ ТА ОГЛЯДИ

Ю. Войцехівський, Ю. Руда, В. Балута РЕЦ.: БЕРДЯНСЬКА ЧОЛОВІЧА ГІМНАЗІЯ (ОСТАННЯ ТРЕТИНА ХІХ СТОЛІТТЯ) / УПОРЯДНИКИ: В.М.КОНСТАНТИНОВА, І.І.ЛИМАН // МАТЕРІАЛИ З ІСТОРІЇ БЕРДЯНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ. ТОМ 1. – К.: ОСВІТА УКРАЇНИ, 2006. – 528 С.	304
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	306
ЗМІСТ	308

Наукове видання

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 13

Відповідальний за підготовку збірника до видання – С.С. Троян

Комп'ютерна верстка – С.С.Троян

Комп'ютерний макет – О.Ю.Третяк

Обкладинка – О.Я.Тарасюк

Підписано до друку 5. 01. 2008 р. Папір офсетний. Гарнітура “Times New Roman”. Наклад 300. Обліково-видавничих аркушів 39,0. Зам. № 51/1.

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету: Збірник наукових праць. – Рівне: РДГУ, 2008. – Випуск 13. – 311 с.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу РДГУ, вул. С.Бандери, 12, м. Рівне, Україна, 33028.